

Теоретичне обґрунтування критеріїв і показників сформованості аналітичної компетентності майбутніх менеджерів

У статті здійснюється визначення поняття та структури аналітичної компетентності майбутніх фахівців з менеджменту, і на підставі цього виділено критерії і показники сформованості у них аналітичної компетентності.

Ключові слова: менеджер, професійна компетентність, аналітична діяльність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Ринкова економіка вимагає від керівної ланки підприємств (організацій, державних установ) глибокого обґрунтування управлінських рішень, що відбивається на ефективності діяльності в цілому, конкурентоспроможності та фінансовому результаті господарювання.

В умовах нестабільності зовнішнього і внутрішнього середовища організації менеджер не може розраховувати тільки на свою інтуїцію та елементарні розрахунки. Кожна управлінська дія повинна здійснюватись на підставі ретельного обґрунтування її доцільності, куруючись сучасними методами прийняття рішень та їх реалізації.

А тому великого значення у цих умовах набуває грамотна організація аналітичної роботи суб'єкта господарювання, мета якої – обґрунтування стратегічного розвитку та окремих тактичних процедур, уточнення планів, зокрема визначення впливу окремих факторів на величину результативних показників, виявлення недоліків, помилок, невикористаних можливостей та ін.

Аналіз є проміжним етапом між інформаційним забезпеченням та прийняттям управлінських рішень, і тому в останнє десятиріччя зростає психолого-педагогічний інтерес до проблеми збагачення змісту професійної підготовки управлінців (менеджерів) сучасним інструментарієм аналітичних дій.

За умов запровадженого компетентнісного підходу у вітчизняній середній та вищій освіті кінцевим результатом навчання є професійна компетентність.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питанням визначення змісту професійної компетентності менеджерів (керівних кадрів), структури, характерних ознак та рівнів займалися О.С. Августимова, Р.П. Вдовиченко, Л.І. Даниленко, Я. Дорога, Л.Г. Кисільова, А. Ліпенцев, В.С. Локшин, М.В. Малаховська, І.С. Маліков, О.І. Мармаза, В.І. Маслов, Е.Г. Морозова, Ю.А. Музира, Ю.І. Палеха, В.П. Печенізький, М.Е. Савенкова, А.О. Тихончук, А. Чемерис, В.В. Шаркунова, В. Шепель.

Привертає увагу достатня розробленість проблеми формування окремих складових професійної компетентності сучасного менеджера у розрізі виконуваних ним управлінських функцій: комунікативної (Г.В. Данченко, В.П. Черевко), організаторської (М.І. Байрамуков), правової (В.В. Олійник), інформаційної (О.В. Матвієнко), інтелектуально-корпоративної (Г.О. Арінушкіна), соціально-професійної (Н.А. Гулієв), іншомовної (Л.В. Волкова), психологічної (Л.С. Возняк).

Однак питання формування аналітичної компетентності майбутніх менеджерів в процесі професійної підготовки досліджувалось недостатньо, що, без сумніву, відбивається на якості менеджмент-освіти.

Формулювання цілей статті... Метою статті є теоретичне обґрунтування критеріїв і показників сформованості аналітичної компетентності майбутніх менеджерів.

Для її досягнення були висунуті наступні завдання:

- 1) визначити сутність поняття „аналітична компетентність менеджера”;
- 2) обґрунтувати структуру даного поняття;
- 3) визначити критерії сформованості аналітичної компетентності та показники до них.

Виклад основного матеріалу... Ми виходили з того, що поняття „аналітична компетентність менеджера” є поєднанням таких двох складових, як „професійна компетентність менеджера” та „аналітика”.

Вивчаючи сутність аналітики (інформаційно-аналітичної діяльності) та її значущість в управлінні, ми враховували такі основні аспекти [1; 3; 4]:

- інформаційна аналітика, активно оперуючи інформаційними продуктами та послугами, вирішує завдання якісно-змістовного перетворення інформації в нові знання. Будь-яке інформаційно-аналітичне забезпечення закінчується певними висновками і пропозиціями, за якими споживач приймає рішення і які стають частиною системи управління;

- аналітична діяльність спрямована на вивчення фактичного стану і обґрунтованості застосування сукупності способів, засобів, впливів для досягнення цілей на об'єктивну оцінку результатів процесу і створення регулюючих механізмів для переведення системи у новий якісний стан;

- інформаційно-аналітична діяльність дозволяє зібрати дані в цілісну картину про те, що відбувається, й спрогнозувати на перспективу дії різних факторів, структур, груп інтересів.

Враховуючи те, що управлінські рішення займають центральне місце в управлінському циклі, і вони є продуктом аналітики, ми розуміємо важливість забезпечення професіоналізму (сформованості усіх складових професійної компетентності) у роботі менеджерів.

Професійна компетентність фахівця трактується вітчизняними і закордонними дослідниками як: інтелектуально та особистісно обумовлена соціально-професійна діяльність людини (І.О. Зимня); прояв загальної здатності і готовності до діяльності; рівень фахової підготовленості; відповідність високим стандартам у професійній діяльності; відповідність характеристик виконуваних робіт, масштабу і складності завдань, динаміці змінних умов; здатність особистості реалізуватися як успішний та ефективний фахівець (Л.М. Дибкова, Я. Дорога, С.В. Зигмантович, М.Е. Савенкова, Е.А. Скриптунова); володіння, уміння використовувати надбані компетенції для конструктивного вирішення соціально-професійних завдань, задоволення потреб особистості і суспільства (А.М. Зав'ялов, Г.М. Мітєєва, А.В. Хуторской); сформованість досвіду міжособистісної взаємодії, відповідність людини деяким системним вимогам, що дозволяє досягати спільного результату (Т. Вольфовська, В. Машкін); структуровані набори ЗУНів і стосунків, які набувають в процесі навчання певний етап в освітньому процесі, освітні результати (Н.М. Бібік, О.І. Пометун, С.Е. Трубочова); властивість особистості професійно розвиватися (Т. Кошова).

Аналітична компетентність менеджера – це інтегрована характеристика особистості майбутнього фахівця з управління, що вимагає при дослідженні залучення усіх її складових, що зроблено нами на підставі теоретичного аналізу психолого-педагогічних джерел:

$$AKM = M + Z + УН + Д + AM + TA + CO + CY, \text{ де}$$

AKM – аналітична компетентність менеджера; M – мотивація аналітичної діяльності менеджера; Z – знання про сутність, зміст, методи, способи аналізу в управлінській діяльності; УН – уміння та навички з аналітики; Д – первинний досвід аналітичної діяльності; AM – високий рівень розвитку аналітичного мислення; TA – творча активність студента-менеджера у сфері аналітики; CO – адекватна самооцінка власної аналітичної компетентності; CY – прагнення до удосконалення професіоналізму в аналітиці.

Спираючись на результати досліджень науковців з питань формування окремих складових професіоналізму майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу, доцільно виділені складові аналітичної компетентності об'єднати у три групи і виділити такі компоненти:

М	З	УН	Д	AM	TA	CO	CY
Ціннісно-мотиваційний компонент	Когнітивно-операційний компонент				Рефлексивно-оцінний компонент		

У процесі нашого експериментального дослідження вказана сукупність компонентів виступає також в якості критеріїв підвищення аналітичної компетентності майбутніх менеджерів, за допомогою яких даватиметься оцінка кінцевого результату – професійної підготовки менеджерів у сфері аналітики.

Ціннісно-мотиваційний компонент аналітичної компетентності пов'язаний із усвідомленням ціннісних сторін аналітичної діяльності, значущістю аналітичної компетентності в управлінській діяльності, ставленням до навчання, спрямованістю особистості студента-менеджера, самостійністю, бажанням удосконалюватись у цьому виді діяльності.

Як зазначає відомий педагог Ю.К. Бабанський, „будь-яка діяльність відбувається більш ефективно і дає якісні результати, якщо при цьому в особистості є сильні, яскраві, глибокі мотиви, що викликають бажання діяти активно, із повною віддачею сил, долати неминучі ускладнення, несприятливі умови та інші обставини, наполегливо просуваючись до наміченої мети” [2, с.195].

Мотивацією є спонукання себе або інших людей до певної дії (процесу, діяльності), що спрямована на задоволення особистісних або колективних цілей (потреб).

Тому в процесі професійної підготовки менеджера одним із результатів якої є сформованість аналітичної компетентності, здійснюється удосконалення пізнавальних мотивів студентів.

Когнітивно-операційний компонент включає в себе сформованість знань, умінь, навичок з аналітичної діяльності, розвиток аналітичного мислення, первинний професійний досвід з аналітики та творчий підхід до справи.

Ціннісно-мотиваційний та когнітивно-операційний аспекти компетентності менеджерів взаємопов'язані і доповнюють один одного, оскільки ефективність процесу мотивації впливає на якість навчального процесу майбутніх фахівців.

Рефлексивно-оцінний компонент аналітичної компетентності менеджера забезпечує самодіагностику власної аналітичної компетентності, прагнення до подальшого удосконалення своєї

аналітичної компетентності, самостійний пошук інформації для аналізу з метою саморозвитку, здатність до рефлексії власного досвіду.

При цьому компетентний менеджер аналізує себе, свої результати, виявляє причини ускладнень у здійсненні аналітичної діяльності, коригує свої дії. А щоб витримати конкуренцію серед колег, бути достойним прикладом для підлеглих, управляти інформацією, активно діяти, швидко і обґрунтовано приймати управлінські рішення, слід постійно удосконалювати свою професійну діяльність, підвищувати свій інтелектуальний і культурний світогляд, навчатись упродовж життя.

Отже, для визначення сформованості аналітичної компетентності майбутніх менеджерів ми пропонуємо використовувати такі показники до обґрунтованих вище критеріїв (Таблиця 1).

Таблиця 1.

Критерії та показники сформованості аналітичної компетентності майбутніх менеджерів

Показники	Критерії сформованості
1. Ціннісно-мотиваційний	1.1. Ступінь усвідомлення студентами значущості аналітичної компетентності в управлінській діяльності 1.2. Ставлення до навчального процесу з формування аналітичної компетентності 1.3. Вектор спрямованості особистості студента-менеджера 1.4. Ставлення до формування професійної самостійності у здійсненні аналітичної діяльності
2. Когнітивно-операційний	2.1. Володіння знаннями про сутність, зміст, методи, способи аналізу в управлінській діяльності 2.2. Продуктивність виконання практичних фахових завдань з аналітики 2.3. Первинний досвід аналітичної діяльності 2.4. Рівень розвитку аналітичного мислення 2.5. Рівень творчої активності студента-менеджера у сфері аналітики
3. Рефлексивно-оцінний	3.1. Самооцінка власної аналітичної компетентності 3.2. Прагнення до удосконалення професіоналізму в аналітиці

Висновки... Аналітична компетентність менеджера – це складова професіоналізму фахівця з менеджменту, що формується як здатність відповідати на достатньому рівні сучасним вимогам, і є результатом ґрунтовної професійної підготовки та досвіду по виробленню ціннісно-мотиваційного, когнітивно-операційного та рефлексивно-оцінного компонентів для застосування у професійній управлінській діяльності.

Визначені на основі теоретичного аналізу наукових джерел критерії та показники дають можливість визначати рівень сформованості аналітичної компетентності майбутніх менеджерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Алексеєнко Т. Структурно-функціональний аналіз управління якістю підготовки фахівців в університеті / Т. Алексеєнко // Науковий збірник Чернівецького нац. ун-ту. – 2005. – Вип.224. – С.3-9. – (Серія „Педагогіка та психологія”).
2. Педагогіка : [учеб. пособ. для студентов пед. ин-тов] / под ред. Ю. К. Бабанского. – М. : Просвещение, 1983. – 608 с.
3. Практичні аспекти інформаційно-аналітичної роботи : навч. посіб. / [кол. авт.; за заг. ред. С. О. Телешуна]. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 44 с.
4. Салига С. Я. Інформаційне забезпечення управлінських рішень на підприємствах : [монографія] / Салига С. Я., Фатюха В. В. – Запоріжжя : ГУ „ЗІДМУ”, 2007. – 152 с.

Анотація

Н.А.Зинчук

Теоретическое обоснование критериев и показателей сформированности аналитической компетентности будущих менеджеров

В статье осуществляется определение понятия и структуры аналитической компетентности будущих специалистов по менеджменту, и на основании этого выделены критерии и показатели сформированности у них аналитической компетентности.

Ключевые слова: *менеджер, профессиональная компетентность, аналитическая деятельность.*

Summary

Theoretical Grounding of Criteria and Indicators of Formation of theFuture Managers Analytical Competence
The definition of the concept and structure of analytical competence of the future specialists in management is done in the article, and on the basis of it criteria and indicators of formation of analytical competence are outlined.

Keywords: *manager, professional competence, analytical activity.*

Дата надходження статті:

„12” листопада 2008 р.